

קול התורה

שע"י מרכז מוסדות שומרי אמונים בארה"ק מיסודו של רביה"ק בעל החוקי חיים ז"ע

קול התור נשמע בארצנו...

אני שונא אותו... לא רוצה לראות אותו יותר... צעק זלמן בקול גדול, הוא מכאיב לי פעם אחר פעם ולא נתת לי מרגוע... זעק מנהמת ליבו. זה כבר תקופה ארוכה ששכנו מצר את צעדי בכל דרך אפשרית, עד כי נראה ששונאו בתכלית השנאה.

זלמן חנן את צעדי, העלה בדעתו אפשרויות שונות של מלחמה או פיוס, צריך להכניע אותו אחת ולתמיד חשב. אך בעיה אחת הייתה לו לזלמן, הוא אינו מוכן, בשום פנים ואופן, לפגוש שוב את השכן, לא רצה לראות את פניו יותר, מסוב ועד רע...

שמע נא לי אחי ורעי - אמר לזלמן חבר ותיק - רש"י הק בפרשת וישלח (לב כה) על הפסוק ויתר יעקב לבדו ויאבק איש עמו נתן לך עצה טובה, וזה לשונו: 'ולי נראה שהוא לשון ויתקשר... שכן דרך שנים שמטעמים להפיל איש את רעהו, שחובקו ואובקו בורועותיו. כלומר אם רוצה להכניע את אויבך תחתיך, מחוייב אתה להבק אותו בורועותיך, דבר, שעל פניו נראה כשני חברים האוהבים זה את זה עד מאוד, לא, כאן החיוב הוא כדי להתגבר על השני ביתר שאת, וכך על ידי שתתבק אותו בחזקה, תכניעהו בקלות ותנצחו.'

שני השכנים הם הנפש האלוקית, חלק אלוקה ממעל, והנפש הבהמית. הצד הטוב - היצר הטוב, רוצה בהכנעת הרע, בבטול הקליפה, והדרך הקלה והמהירה ביותר, להגיע לכדי מיגור הרע הוא, לכאורה, על ידי שהנפש האלוקית תחיה לבדה, כמו באי בודד, דבוקה במקור חוצבה - הקב"ה, כשהיא משאירה מאחוריה את הנפש הבהמית מתבוססת בבין גשמיית העולם הזה.

אך שיטת החסידות אינה כך. מורנו הבעש"ט הק בתחילתו את דרכו, דרך החסידות, לימד אותנו, כל אשר בשם חסיד יכונה, כי לנוח הלא טובי שבנו יש כוחות עצומים, שבלעדי אין מי היכול לפעול בהם. רק שהשי"ת הטמיע את הרע יחד עם הטוב בגוף האדם, כדי שבעבודתו, נילחם ברע ע"י הגברת הטוב, עד כי הטוב ישכון לבדו והייתה לו המלוכה. אך כיצד נגיע לזאת?

פדה בשלום נפשי מקרב לי (זחילים נה ט). סן המלחמה הבאה עליו (רש"י שם) נפדה דוד המלך על ידי שלום. אך נפדים ממלחמת היצר בכלי נשק ששמו שלום, אלא, מסבירים בספ"ק, מחפשים נקודת שוויון בין הנלחמים, משאירים אחר הנקודה הפנימית של הרע, שגם היא רוצה בדרכי ה' ובתורתו, במקום שהוא הטוב 'מחבק' ומשתווה לרע, ומשם הוא מנצחו עד שמורידו לכאר שחת, ואני - הנפש האלוקית לבדה - אבטח בן (המסך המזמור ה'נ"ל).

א גוט שבת / העורך

קול התורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א

בקשת יעקב אבינו שהשי"ת יצילו בכבודו ובעצמו

ועתה הייתי לשני מחנות, הצילני נא וגו'. יש להבין מהו ענין שני המחנות, וכן הקשו כבר במפרשים מה היה לו ליעקב להתיירא כל כך מחמת עשו אחיו, לאחר שהיה לו כמה וכמה הבטחות מאת ה' שיהיה לו למגן ומחסה מכל צרותיו, וכן ראה נמי במוחש האין געג בשתי מחנות מלאכים של מלאכי חוץ לארץ, ומלאכי ארץ ישראל, על דרך מה שפירש הרה"ק מבעלזא זיע"א על ועתה הייתי לשני מחנות, שקאי על שני מחנות אלו, ואחר כך שלח גם אל עשו מלאכים ממש וגו'. אם כן מהו כל הרעש הזה שהיה מתירא ועומד ומפציר כל כך.

אלא כי אכן זאת היתה כוונת עתירתו ותפלתו, כי מאחר שראה כל אלו המלאכים שבאו לסייע לו וכו', מזה היה מתירא והיתה נפשו בבקשתו שלא המה יהיו לו לעזרה, כי אם עזרי מעם הוי"ה בכבודו ובעצמו. ועל זה ביקש הצילני נא באופן כי אתה בעצמך כביכול תהיה משענתי מיד אחי מיד עשו, ולא על ידי שום מלאך ושליח.

ועל דרך זה יהיה גם כן הגאולה העתידה במהרה בימינו, שעל זאת אנו מבקשים בתפלת ערבית כי פדה הוי"ה את יעקב וגאלו מיד חזק ממנו דהיינו כמו שאתה בעצמך כביכול פדית לך את יעקב, וגאלתו מיד אחיו מיד עשו החזק ממנו, וכמו כן במצרים פדית לך גוי ואלקיו מבלי שום אמצעי. וככה על זה האופן אנו מברכין ומצלינן לחי עלמין בסיום ברכה הלזו ברוך אתה הוי"ה גאל ישראל לעתיד לבוא גם כן בכבודך ובעצמך כביכול, מתוך רחמים וחסדים מגולים ומתוך שמחה וחיי נחת במהרה בימינו אמן.

החילוק שבין המלכים לנשיאים של עשו

ואלה המלכים אשר מלכו וגו'. יש להבין הענין שקראם בתחילה מלכים ולאחר מכן נשיאים.

ויתכן לומר שיש בזה רמז במה שאנו רואים היום מקודם ביאת משיחנו שנתבטלו כל המלכויות ויש רק נשיאים, וכפי שמוזכר בליקוטי צבי לצדיק (מאמר חג הסוכות ב') שאחר כלות ארבע מלכויות, יש שוב גלות בלי שום מלכות וכו', עיי' שם (וע"ע אמרי קודש בראשית עמוד צ"ב).

ולכן אמר הכתוב ואלה המלכים אשר מלכו וגו' לפני מלך מלך המשיח לפני ישראל. דמי שידוע ומכיר בתהלוכות ימי העולם, ישכיל על הדבר כי כל סדר המלכים שמלכו בכל הדורות, נרמזו בפסוקים אלו, ואחר כך יתבטלו המלכים, והיו אלופים ונשיאים בלבד, שעל כך אמרו בגמרא (סנהדרין דף צ"ט ע"ב) כל אלוף, מלכותא בלא תאגא היא.

ואכן רואים בחוש, כי כל המלכים של עשו נתבטלו מהעולם, והגם שישנם עוד באיזה מקומות, אך אין כוחם גדול על אופן שיהיה לאל ידם כמעט לשפוט אנשים לחיים או למוות, ומזאת שרואים בטול המלכויות ולא נותרו אלא נשיאים, סימן מובהק הוא בע"ה שהגיעה הזמן למלך מלך לפני ישראל במהרה בימינו.

למי שלח יעקב את המלאכים

וישלח יעקב מלאכים ויצו אותם לאמור, כה תאמרן לאדוני לעשו, כה אמר עבדך יעקב, עם לבן גרתי ואחר עד עתה וגו', ואשלחה להגיד לאדוני, למצוא חן בעיניך. ויש לדקדק מה הוא אריכות הלישנא לאדוני לעשו, עוד הקשו במפרשים על מה שדרשו במדרש אגדה עם לבן גרתי ותר"ג מצות שמרתי, איזה חשיבות הוא אל בן הנכר כי קיים תר"ג מצות. גם צ"ב ואמרו ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך וגו', והא ממה נפשך לא יוכל למצוא חן בעיניו, מאחר כי עשו הרשע המתין כבר בקוצר רוח שיקיים והיה כאשר תריד ופרקת עלול מעל צואריך (בראשית כו טז), וגם אם קיים המצוות, נמי לא ימצא חן בעיניו, דכשיראה אפילו קצה רכושו של יעקב, יצאו עיניו מגודל קנאה, ומכל שכן באם ימצא אצלו רב נכסים וכל טוב, בוודאי תתעורר יותר שנאתו בקרבו.

ונראה לבאר בהקדם מה שצריך להבין עוד דהלא מצינו ביציאת מצרים (וזהר ח"א ק"ז ע"א) שירד הקב"ה בכבודו ובעצמו תוך מצרים להוציא את ישראל ממש, ולא שלח מלאך ושרף, בכדי שלא יתגשמו מטומאת וזהמת מצרי"ם. והנה עשו הרשע אבי אדם היה מקור ושורש הטומאה, וקליפת אדם הוא הראש לכל יתר הקליפות, וכמו שכתוב (במדבר כ"ד כ') ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד, ואם כן האין הרהיב יעקב לשלוח אליו מלאכים.

אלא נראה לומר על דרך מה שפירש בספ"ק נועם אלימלך דמאמרו לשון לאדוני, היה מופנה אל השי"ת ולא אל עשו, כי אם בהתלבשות החיצונית, היה נראה כך, ועיין שם באריכות דברי קדשו. ולפי זה יש לומר, כי יעקב אבינו שלח המלאכים הללו למעלה ויצו אותם לאמור כה תאמרן ותשטחו אל קדם אדוני שבשמים אשר תחניתו ובקשתי אשר אוכל לבוא לעשו ולעמוד בפניו, שלא יוכל להרע ולפגוע בי, וזאת בזכות אשר כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי, ותר"ג מצות שמרתי. -

ועוד עם לבן גרתי, שהפכתי מנבל ללבן כמו דאיתא בנועם אלימלך התם לעיל מנייה, והיינו דהיצרא בישא איקרי נבל, מצד היותו מפתה את נפש האדם לכל מיני נבלו"ת רח"ל, ואני הפכתי זאת ללבן שרומז על בחינת לובן העליון.

יעקב אבינו הכניס קדושה במלאכים שלא יתגשמו

והנה בהמשך הפרשה כתיב וישובו המלאכים וגו', ונראה לבאר עפ"י הנ"ל שמצינו ביציאת מצרים (וזהר ח"א ק"ז ע"א) שירד הקב"ה בכבודו ובעצמו תוך מצרים להוציא את ישראל ממש, ולא שלח מלאך ושרף, בכדי שלא יתגשמו מטומאת וזהמת מצרי"ם, וכמו כן לעתיד לבא ינקום ה' לבדו את נקמתו מאדו"ם (ויחזקל כה יד) ולא על ידי מלאך, לבל ישקעו שמה (ראה אהבת יונתן בלק). -

ומעתה תא חזי עד כמה גדולים מעשה צדיקים כמה הדשפיע יעקב קדושה כזו במלאכים שגם עם שובם משדה אדם, נשאר במלאכותם ולא נתגשמו, וזהו כוונת הפסוק וישובו המלאכים, והבן.

זמני כניסת ויציאת השבת

עיר	הדה"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:01	5:14	5:23
בני ברק	4:14	5:15	5:49
בית שמש	4:00	5:15	5:52
אשדוד	4:16	5:17	5:50
ביתר	4:16	5:15	5:53
מאנטריאל	3:56	5:03	5:26
ניו יורק	4:13	5:15	5:43
לאנדאן	3:43	4:54	5:10
אנטווערפן	4:23	5:36	5:53

שבת קודש פרשת וישלח תשע"ו

קול ההלכה

הר"ר גמליאל הכהן רבינוביץ הי"ד מח"ס גמ"א או"ד

הלכות מוקצה (ג)

א מוקצה מחמת גופו, כגון מעות, אבנים, וכדומה, אסור למלטלם, אפילו לצורך גופם, או מקומם, (שו"ע או"ח סימן ש"ח סעיף ז, ובשו"ע הרב שם סעיף ח')

ב אם מונחין תפילין או מזוזה על הארץ, צריך להרימן, שלא יהיו מונחים בבזיון. (עיין משנה ברורה סימן ל"א, ס"ק ה', ובביאור הלכה שם בר"ה אסור להניח)

ג כלי שמלאכתו לאיסור, שמותר למלטלו לצורך גופו, [כגון פטיש לפתוח בו אגוזים וכדומה], היינו רק אם אין לו כלי שמלאכתו להיות, שיכול להשתמש בזה. (משנה ברורה סימן ש"ח, ס"ק י"ב)

ד אם יש לו גם כלי שמלאכתו להיות, וגם כלי שמלאכתו לאיסור, ואם ישתמש בכלי ההיתר, יצטרך יותר לטרוח, עדיף שישתמש בכלי שמלאכתו לאיסור, דלמעט במירוחא בשבת עדיף. (קצות השלחן סימן ק"ח, ס"ק י"ד)

ה אין צריך להשאיל משכינו כלי היתר, על מנת שלא יצטרך להשתמש בכלי שמלאכתו לאיסור, לצורך גופו. (פסקי תשובות, סימן ש"ח, הערה 42)

קול הפרשה

הר"ר א. ה. ר. הי"ד בית שמש

כלי שאינו יכול לעמוד בלי תמיכה האם כשר להדליק בו נר חנוכה ונר שבת

א כתב בספר חסד לאברהם (מעין שני הנקרא עין הקורא נהר"ח) וז"ל: דע כי בנרות צריך תנאים, הא' באיזה כלי ראוי לנר חנוכה, דע שט"ו מיני כלים ראויים להדלקה וכל הקודם קודם מהם משובח משום זה אלי ואנוהו, הא' כלי זהב, ב' כלי כסף, ג' נחושת קלל דומה לזהב, ד' נחושת אדום, ה' של ברזל, ו' בדיל, ז' עופרת, ח' כלי אבנים, ט' כלי זכוכית, י' כלי עצים, י"א כלי חרס מצופה באבר, י"ב כלי חרס בלתי מצופה וצריך שיהיה חדש, י"ג קליפות רימון, י"ד קליפות אגוז הנדיי, ט"ו קליפות האלון, ואלו הקליפות צריך לעשותם כלי כמו לעשותם כף מאזנים או למוד בהם פלפלין וכיוצא, אבל קליפות בצלים וביצים וכיוצא אינם ראויים להדלקה, וכל הט"ו כלים הנזכרים שאינם יכולים לעמוד מאילן בלא סמיכה אינם ראויים לנר חנוכה' (עכ"ל).

והוא בשע"ת בסיומן תרע"ג (ס"ק י"ג), ובשו"ת אבני נזר (אורח חיים סימן ת"ק), ובאריכות בכף החיים (תרע"ג ס"ק ס'). וראה באבני נזר שם שהארץ לדון בעיקר יסוד זה האם הכלי מכלל המצוה לגבי הדלקת מנורה בבית המקדש וכן לגבי הדלקת נרות חנוכה בזה"ע עיי"ש בארוכה.

וגם חכמי זמנינו דנו בארוכה בדין זה האם הכלי הוא לעיכובא או לא, וראה בענין זה בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סימן קנ"ז), ובשו"ת אז נדברו (חלק ג' סימן מט-נ), ובשו"ת שבט הקהתי (ח"ג סימן ר"ס), ובפסקי תשובות סימן תרע"ג (סקמ"ט), ועוד.

והנה בזמנינו כבר נתגלה מקורו של החסד לאברהם שהוא מתוך כתב יד בשם "סוד הדלקת נרות חנוכה" המיוחס לאחד מרבותינו הראשונים הלא הוא רבינו יצחק סגי נהור זע"א. בנו של הראב"ד.

ושם הוסיף וכתב בזה"ל: וכל כלי מאלו הנזכרים שאינו יכול לעמוד מאילן אלא שצריך לסומכו בדבר אחר, אינו ראוי לנר חנוכה, ולא לנר שבת שמברכין עליו, שכל נר שאנו מברכין עליו צריך שיהיה כלי, והכלי שאינו יכול לעמוד על שוליו אינו ראוי להדלקה, שאנו למדים נר חנוכה מנרות מנורת בית המקדש שהיו כלי מכלי בית המקדש.

ב והנה לפי דברי החסד לאברהם יש לפקפק לכאורה על מה שנהגו רבים להדליק בכוסיות זכוכית שעשויות באופן שאינם יכולים לעמוד בלא סמיכה, וכן עורר בזה בספר פסקי תשובות סימן תרע"ג אות י"א (ס"ק 42) דאין יוצאים בזה לאלו הסוברים דבעינן כלי, וכן העתיקו כמה וכמה מחברי זמנינו.

אכן מעודי נתקשיתי בזה דהרי הלכה פסוקה היא בשו"ע לענין נטילת ידים (אורח חיים סימן קכ"ט) דקיי"ל דבעינן כלי (שם סעיף א'), ומה"ט מגופה של חבית שאינה יכול לעמוד בפני עצמה פסולה לנטילת ידים (כמבואר שם בסעיף ג'), ואפ"ה כתב המחבר (בסעיף ה') וז"ל: כלי שתחילת תקונו כן שאינו יכול לעמוד בלא סמיכה ואין משתמשין בו אלא ע"י סמיכה חשיב שפיר כלי (עכ"ל).

ומקור דין הוא מדברי הרא"ש בחולין בפרק כל הבשר (סימן ט"ו) שכתב דכלי שעשו מתחילתו באופן שאינו יכול לעמוד כי אם על ידי סמיכה נדון ככלי, והוכיח כן מהא דתנן בכלים (פ"ד מ"א) שולי הקרפאות ושולי הקפים הצדונים אע"פ שאינם יכולים לישוב שלא מסומכין טמאין שלכך נעשו מתחילתן.

והרי לנו להדיא דאף דבעינן כלי, וכשאינו יכול לעמוד בלא סמיכה לא מיקרי כלי, מ"מ אם תחילת תקונו כן חשיב שפיר כלי. **ולפי"ז** צריך ליישב כונת החסד לאברהם הנ"ל דקאי כשאין תיקונו לשם כך כגון בקליפת רימון או בקליפת אגוז שהזכיר שם, משא"כ כשתחלת תקונו כן ודאי מותר, ולפי"ז יתיישב שפיר מנהג העולם, אמנם מלשוננו משמע דקאי אכל הט"ו דברים שהזכיר מקודם ובכללם זהב וכסף ונחושת, ואפשר ג"כ דמירי שאין עשויין לקבל וכגון מגופה, וצ"ע.

ג ושו"מ בשדי חמד (אסיפת דינים מערכת חנוכה אות 1) שאחר שהעתיק את דברי החסד לאברהם הנ"ל, הביא את דברי היד נאמן (ה"ד י"ד ע"א) שכתב וז"ל: דמשמע דטעמו מפני שאין לו תורת כלי, ואין כאן נר, ויש לחוש לדבריו באלו העששיות שאנו מדליקין שאין להם בית מושב שאין להם תורת כלי כיון שאין ראיות לישוב מאליהן, ולכן יש לזהר ליקח לנר חנוכה אותן עששיות שיש להם מושב למטה, ונראה שאין לחוש לזה כיון שאלו העששיות תחלת עשייתן כן דין כלי יש להם, כדתנן בפרק ד' דמסכת כלים משנה ג' שולי קרפיות ושולי קוסים הצדוניים אע"פ שאין יכולין לישוב שלא מסומכין טמאין שלכך נעשו מתחלתן, אלא כל שמתחלתו נעשה על צורה זו כלי גמור מיקרי וכו' (עכ"ל), והן הן הדברים שכתבנו.

ד ובחפשי בספרים ראיתי בקובץ שערי הוראה (חלק ג') להגר"ש שטרן שליט"א, וכן בקובץ דרכי הוראה (סימן ו' אות ג' עמוד פ"א) להגר"א וייס שליט"א ששיניהם נתנבאו בסגנון אחד, דאין לפקפק ולערער על המנהג להדליק בכוסיות הזכוכית אף שאינם יכולים לעמוד בלי סמיכה, מפני שיש בזה שני טעמים להקל, א' דכיון שתחילת תקונו כן הרי זה כלי גמור - וזהו כדברינו הנ"ל - ויש לציין כי טעם זה נזכר גם בהליכות שלמה (חנוכה עמוד ר"ה), ובספר 'מצות נר איש וביתו' להגר"א שלזינגר שליט"א (ס"ח הלכה ה' הערה י"ד, עמוד קס"ג), ובשו"ת שדה הארץ (ח"ג סימן מ"א), וכן בספר אוצר הזמנים על חנוכה (הערה 312) ובספר מאי חנוכה (עמוד ל"א, ועמוד ק"ח).

ב' דאף אי בעינן בית קיבול לשמן והוא חלק מהמצוה מכל מקום לא בעינן שיהא לו תנאים של כלי לכל דינו, ואין זה דומה לנטילת ידים וקידוש והבדלה וכדומה, שיש בהם דינים מיוחדים בצורת הכלי, וכן מצינו דיני כלים כלפי מוקצה או בנין בשבת, וכל מקום לפי ענינו, משא"כ הכא אף אם צריך כלי היינו דלא סגי בנר מוצק בלא כלי כלל, אבל אין בזה דינים בצורת הכלי (עכ"ל), ולא ירדתי לסוף דעתם במש"כ בטעם השני דהרי מקור הדין דבעינן כלי לנ"ח הוא מדברי החסד לאברהם הנ"ל, והרי שם מפורש להדיא דכשאנו עומד בלי סמיכה הרי הוא פסול לנר חנוכה, וע"כ דס"ל דבעינן כלי גמור, ומה"ט ס"ל שם גם דלא מהני כשנעשה הכלי ע"י חרש שוטה וקטן כיון שאין להם מחשבה, וכלי הנעשה על ידם אינו מקבל טומאה, [והבאתי את דבריו בזה בחינוך הבנים כהלכתו פרק ק"ז (ס"ק א') - אבל טעם הראשון ברור לדניא, וכמשנ"ת.

ה עוד זאת ראיתי בספר מריח ניחוח שאף הוא הביא את הסברא הנ"ל דכיון שנעשה לכן הרי זה נחשב ככלי, ושוב הביא מה שהשיב לו בזה בעל הפסקי תשובות בזה"ל: עברתי על מש"כ בענין כוסיות זכוכית, ותשואות חן חן, ולהעיר כי הטעם דהחסד לאברהם ור"י בן הראב"ד הוא עפ"י קבלה, ולכן אפשר שאי אפשר לדמות בזה שהוא כלי לענין נטילת ידים, ודו"ק (עכ"ל), ואולם האמת יורה דרכו כי אף אם עיקר הטעם דבעינן כלי הוא עפ"י קבלה, מ"מ כשאנו באים לדון מהו כלי ודאי זה נקבע עפ"י תורת הנגלה, וכן מוכח מהמשך דברי החסד לאברהם הנ"ל שהוסיף להחמיר גם בכלי שנעשה ע"י קטן, ותול"מ.

ו ובעיקר דין זה שכלי העשוי מעיקרא כך דינו ככלי אף שאינו יכול לעמוד בלי סמיכה, נלענ"ד שיש ללמוד כן גם מהא דאיתא בפסחים (פ"ד ע"א) במשנה ולא היו לבזיכין שוליים שמא יניחום ויקרוש הדם, ובגמ' (שם בע"ב) אמרין תנו רבנן כל הבזיכין שבמקדש לא היו להן שוליים חוץ מבזיכי לבונה של לחם הפנים וכו', והרי לענין קבלת הדם בעינן דווקא כלי וכדמוכח בזבחים (צ"ב ע"ב) ובמנחות (פ"ב ע"ב) דאמרין התם מה עולה טעונה כלי אף שלמים טעונה כלי, מאי היא אילמא מזרק גבי זבחי שלמי ציבור נמי כתיב וישם באגנות אלא סכין [ועיין בתוס' בחולין ג' ע"א ב"ה כגון], וע"כ דבזיכים שאין להם שוליים נדונים ככלי, אע"פ שאינם עומדים בלא סמיכה והיינו משום שנעשו כך מתחלתן.

ולמדנו מזה דאף בכלי של בית המקדש סגי בכלי כזה העשוי לכן מתחילת עשייתו, וממילא ה"ה כלפי נר חנוכה אף לדעת החסד לאברהם שיש לדמותו לכלי המקדש, וק"ל. [וע"ע בשו"ת שבט הלוי (חלק ה' סימן קנ"ז)].

קול ההילולא

רבינו אברהם
בן הרמב"ם ז"ל
י"ח כסליו ד'תתקצ"ח

פעמים רבות בספריו: "המספיק לעובדי ה'" ובפירושו על התורה, ניהל עדה מיוחדת הנקראת "עדת החסידים", הם התפללו בבית כנסת מיוחד בו נהגו במנהגים מיוחדים בדרך התפילה אותם פרט בהרחבה בספר "המספיק לעובדי ה'" בענייני תפילה. התנהגות חריגה זו והשינוי במנהגים, עוררו עליו מקטרגים מבני עירו. רבינו ערך כתב הגנה מיוחד בו הדף את טענות מתנגדיו. כתב זה נשתמר עד ימינו.

רבי אברהם היה בן 72 שנים בעודו עסוק בעריכת חיבוריו הגדולים והמקיפים. בתקופה זו הגיעו לידי השגות על ספרי אביו הרמב"ם הן על "משנה תורה" והן על "ספר המצוות". ששלח לו רבי דניאל הבבלי. רבי דניאל הבבלי זה, היה תלמידו של רבי שמואל בן עלי הגאון משיבת בגד, מגדולי אותו הדור. אף הוא השיג על ספר הרמב"ם עוד בחייו, והרמב"ם חיה דעתו על כל העניין באיגרת מיוחדת. תלמידו, רבי דניאל הבבלי, עליו העידו מכריו שהוא: "כמעין המתגבר, ובחכמתו ארוזים משבר" [רבי יהודה אחריו בספר תחמוני], השיג על הרמב"ם ארבעים ושבע השגות בגופי הלכות, במגמה לערער סמכות החיבור.

כשהגיעו ההשגות לידי רבי אברהם, נחרד מאוד. הוא התפנה מכל עסקיו וחיבוריו, וערך את תשובתו הארוכה אליו, בו יישב אחת לאחת את כל ההשגות והקושיות. בחלק מההשגות הוכיח לו שהגרסה שבספרו אינה כגרסה שבידו, חלק מההשגות היא מחמת נוסח מוטעה ב"משנה תורה", וחלק תיקן אביו עוד בחייו. יש מן המקומות בהם הוא מוכיח לו שלא ידע לעומק סברת הרמב"ם. ועל אחת מן ההשגות כותב לו, שהקושיא היא על הגמרא ולא על הרמב"ם, ואף את הקושיא הזאת מיישב הוא בטוב טעם ודעות.

על אחת מן ההשגות כתב לו שהוא עצמו שאל את אביו בנדון, ואביו פירש לו את טעם הדבר, ורק לאחר פטירתו של הרמב"ם נתגלו לו ראיות לאותו טעם. על אחת מן ההשגות כתב לו שתיקן לאחר פטירת אביו בחיבורו כפי צוואת אביו. על ההשגה אחרת הוא כתב לו: "ואפרש מה שפירש והאיר עינינו אבא מארי זצ"ל, כן שמענו אותו אנחנו ורבים בבית המדרש מפי אבא זצ"ל כמה פעמים" [תשובה לט]. גם את השגותיו של רבי דניאל על "ספר המצוות" יישב אחת לאחת, ואף העיר לו: "עיונו הוא למעלה מעיון כזה וכי איננו האישי שיעלם ממנו".

תשובותיו אלו רוכזו בשני הספרים: "ברכת אברהם" ו"מעשה ניסים". הספר "ברכת אברהם" הוא על ההשגות על "משנה תורה", ו"מעשה ניסים" הוא על השגות רבי דניאל על "ספר המצוות".

רבינו, נסתלק לחיי עולם ביום י"ח לחודש כסליו שנת ד' אלפים תתקצ"ח, ויכבדו אותו כל בית ישראל. אף נמצא בכת"י קינה שחיבר רבי אליעזר בן יעקב הבבלי על רבינו.

שושלת גדולה הניח רבי אברהם אחריו, חמשה דורות של נגידי מצרים, בנו היה רבי דוד הנגיד, מגדולי דורו שחיבר ספר בשם 'מדרש רבי דוד הנגיד', בנו השני היה רבי עובדיה שחיבר את הספר 'אלמקאלה אלחוציה' (בערבית, כבאותו העת).

מקורות: מלחמות השם ועוד.

אבל הבן השם יחייהו, הדין עימו שיתקנא בזה שאני אביו ורבו, ואינו יכול לסבול העלבון".

ביום כ' טבת שנת תתקס"ה, נסתלק אבי רבינו הרמב"ם לבית עולמו. רבינו היה אז רק בן תשע עשרה. העובדה שיהודי מצרים מינעו אלוף לראשם, כממלא מקום אביו, מלמדת על רום מעלתו וגדולתו בתורה. אפילו המלך השולטן אלכמאל, מינה אותו לרופאו האישי.

אכן, הוא נחשב לפלא בעיני בני דורו. כבר שנים מספר אחרי עלותו על כסא אביו כבש לו הצעיר הזה מעמד, עד כי גדולי האומה שהכירוהו שרו לו הלל. המשורר הגדול, רבי יהודה אחריו, שביקר במצרים, התרשם ממנו עד למאוד. את התפעלותו הביע במלים נרגשות: "ושם הבדולח ואבן השוהם, הוא החכם רבי אברהם בן רבינו

הוא היה אומר:

ויאמר (יעקב) הילדים אשר חנן אלוקים את עבדך (ג.ה). לפי שהאמין יעקב שהם (הילדים) דורון ממנו יתעלה ומתנת חנם, אשר מפני ענוותנותו לא היה יעקב מדמה בנפשו שהוא ראוי לה. שהרי 'חניניה' בעברית מורה אל נתינת דבר למי שאינו ראוי לו, כמו שביאר זה אבא מרי ז"ל במורה (בבוכים). פירוש רבי אברהם עה"ת

משה בן מימון זצ"ל, קטון בשניו, וגדול בענייניו, צעיר לימים מסכל חכמים". גם לאחר זמן כששה בירושלים התפייט עליו אחריו, כה עמוק היה הרושם שהותיר עליו הירוש הצעיר של הרמב"ם הגדול.

בשנת תתקע"א, בהיותו כבן עשרים וחמש שנה, עלו רבים מחכמי התוספות שבצרפת לארץ ישראל. אך בדרכם לארץ ראו צורך לכבד מצרימה בכדי לפגוש את המאור הגדול שזרח שם. גם הרמב"ן העריכו עד מאוד וראה בו: "יסוד המעלה, בנן של קדושים, הארו האדיר אשר בין העביות צמרתו, זרע קודש מחצבתו". ואילו רבי דניאל הבבלי, אשר חיבר השגות על הרמב"ם והיה בר פלוגתא שלו, גם מכנה את רבי אברהם כמה פעמים בשם: "יחיד הדור ופלאו", ואף בתארים נוספים: "מורנו ורבנו פרשנו ורכבנוקדוש יוצרנו עטרת חכמי גלותנו". וכן: "החכם האדיר דגל הרבנים". וכן: "הרב המבוהק, הפטיש החזק, נגיד עם ה' צבקות, יחיד הדור ופלאו".

כמו אביו הגדול, היה גם הוא אפוף טרדות רבות מכל צד. הוא שימש כרופא המלך, כנגיד יהודי מצרים, ובתוך כל אלו היה מנצל כל רגע פנוי לכתיבת חיבוריו, וכמו אביו, גם הוא התלונן של חוסר הזמן ממנו סבל: "ואומר, אהה אדוני, הכלה אתה עושה את שארית זמני, הלא מקצתו לקוח לעבודת גויי הארצות, ומקצתו משועבד לניהול כרם ה', ומעט ממנו נשאר לספרים אשר נתתי ידי בחיבורם, ולפירושים אשר התחלתי בבאורם, ואם לזה הענין אתה נוטן אותי מתי אעשה גם אנכי לבית" [ברכת אברהם במכתב לרבי דניאל הבבלי]. רבי אברהם היה ראש לחסידיו דורו. ברבות מן השאלות שהופנו אליו הוא מוכתר בתואר "החסידי" או "ראש לכל החסידים". מצד אמו היה בן למשפחה שבמשך כמה דורות נתלווה לשמה הכינוי "חסידי" בצירופים שונים.

יחד עם חברו, רבי אברהם החסיד, אותו הוא מזכיר

רבינו נולד לאביו הרמב"ם בחודש סיון בשנת ד' אלפים תתקמ"ו, בהיות אביו בשנת נ"א לחייו. היה זה ארבע שנים לאחר שהשלים את חיבורו הגדול "משנה תורה". ואז בהיות הרמב"ם ברום הפסגה, מוכר כעמוד ההלכה וכגדול הדור, והיה נגיד מצרים ורופא המלך, ברכו הקב"ה בבנו יחידו זה.

אביו, הרמב"ם, תלה בו תקוות גדולות. את רחשי לבו שהביע בנדון אנו מגלים במכתב שכתב לגדול תלמידיו הלא הוא רבי יוסף אבן עקנין: "שזה בני אברהם, השם ית' נתן לו חן וברכה מברכת מי שנקרא שמו עליו ומי שהאמין בשמו והאמין באמונתו, הוא יאמץ ויתמיד ויאריך חייו ושנותיו, כי הוא עניו ושלם שבאנשים, מצורף אל טוב מידותיו, והוא בעל שכל דק וטבע נאה, ויהיה לו בע"ה שם בגדולים בלא ספק, ואשאל מהש"י שישגיח עליו וישלים עליו חסדיו [אגרות הרמב"ם עמוד טו].

רבינו למד תורה מפי אביו. בראשו הגאוני קלט את התורה כולה בנערותו. אביו, הרמב"ם, התייחס אליו כאל תלמיד חבר. אביו לימדו גם את חכמת הרפואה.

כאמור, הדריכו אביו הרמב"ם בכל אורחות החיים. שרדה בידינו אגרת ארוכה הנקראת "מוסר נאה מאוד מהרמב"ם להרב החכם ר' אברהם בנו", בו מדריך הוא את בנו החביב בעניינים רבים. ביניהם מצאנו הערה מעניינת לגבי לימוד התורה שבכתב: "הואמת והנכון הוא מה שבאר בו החכם רבי אברהם אבן עזרא זצ"ל. נאמר לי עליו שהוא חבר בפירוש התורה וגלה בו סודות עמוקות ועצומות, לא יבינם אלא מי שהוא במדרגתו והם השרידים אשר ה' קורא... ואתה, בני הנאמן לי, אני מצוה לך שלא תעיין בפירושים ובחיבורים אלא בפירושי ובחבוריו וספריו, כי הם טובים מאוד ומועילים לכל משיקרא בהם בהשתכלות יפה, בשכלך ובזכרון דק. ושהם אינם כשאר החיבורים, כי הוא היה כמו אברהם אבינו ברוח... [תוכן כל האגרת נדפס באגרות הרמב"ם עמוד לח ואילך].

בעודו נער שימש רבינו כיד ימינו של אביו בכל תפקידיו הרבים. באותו זמן קמו חולקים על חיבורי אביו הרמב"ם. התנגדות זו גרמה לרמב"ם עגמת נפש מרובה עד כי נפל למשכב, במשך שנה שלימה היו חייו בסכנה, וגם אחרי שיצא מכלל סכנה עדיין שהה רוב היום במיטתו. רבי אברהם הצעיר נסער עד עמקי נשמתו מן ההתקפה על ספרי אביו. הוא לא יכול היה למחול לקוראי התיגרי על תורתאביו.

מעניינת מאוד הפתיחה של איגרת אותה שיגר הרמב"ם לתלמידו, רבי יוסף אבן עקנין. בו הוא מפרט את דעתו על החולקים עליו. בדבריו מזכיר הרמב"ם את הניגוד הקיים בינו לבין בנו - רבינו - בנישה למתנגדיו: "אמר ממה שתדעוהו שאיני מסופק בעין מן העניינים שכן חשבתי שיהיה ויתאמת אצלי שאותם הדברים כך אירעו בלי ספק, אבל מידותי עתה אינם כמידות הבן הנחמד השם יחייהו, וזה כי אני היום, שבח לאל יתעלה, כבר הכניעוני השנים והמקרים, מצורף אל זה מה שיחייבהו העניין השכלי והחכמות האמיתיות, ועוד כי אני מוחל על כבודי ומוותר על עלבונני הרבה, והבן השם יחייהו, לא יוכל על זה ולא יסבול כל אותם היגנות לפי רתיחת מזג המיית הבחרות... ואני לא נצח לעצמי. כי כבוד נפשי ומעלת מידותי אצלי יותר כבוד משאנצח הכסילים בלשוני ובדבורי. והאי צורבא מרבנן קודשא בריך הוא תבע יקריה.

קול רבינו

הנהגות ואמרות קודש מרבינו הק' זיע"א מכתבי מורנו ראש הישיבה שליט"א

"וקראתי... חרב איש באחיו תהיה" (ב)

'החרב הזה לא תהיה מאויב מחוץ רק חרב איש באחיו תהיה שאדום ושמעאל ילחמו איש באחיו' (יחזקאל לח כא ובמלבי"ם שם)

בהמשך לשבוע שעבר, אנו מביאים את דברי קדשו של רביה"ק זיע"ע, דברים חוצבים להבות אש, שנשא בשנתו האחרונה בעלמא הדין, באושפיזין דיוסף - חוהמ"ס תשע"ב, בדבר מלחמת האומות זו בזו. וכנביא הצופה את חזיונו, ניבא לנו את אשר יקרה באחרית הימים:

ובכדי שלא תבואו לידי פחד, אספר לכם מעשה ששמעתי מאאמו"ר זצוקלה"ה, שהיה בימי רבינו סעדיה גאון, שהיה דר באחד המדינות הערביות, בהם התנהג המלך ביד טובה עם נתיניו היהודים. אחד מן השרים, שעינו צרה הייתה בטוב לבו של אדונו, אמר למלך 'היאך אתה מחשיב את בני ישראל לנתינים טובים, תדע שהם מבקשים למרוד בך, ותבדוק שבכל חודש כעבור כמה ימים מראש חודש הם מתאספים יחד בבית הכנסת וזועקים דוד מלך ישראל חי וקיים'.

בדק המלך ומצא כי אכן נכון הדבר. קרא המלך לרבינו סעדיה גאון, ואמר לו כי באם יוכל להוכיח לו עד שלושים יום היאך יתכן כדבר הזה שבני ישראל ישלטו על כל העולם, מוטב, ובאם לא כן, לא תהיה ברירה אחרת כי אם לגרש את כל היהודים ממדינות מלכותו בעירום ובחוסר כל. אמר לו רבינו סעדיה גאון 'איני צריך שלושים יום, די לי בשלושה ימים', אחר ביקש רבינו סעדיה מאת המלך להעמיד לו בית גדול עם חלונות גדולים, ולהניח בתוכו שבעים תרנגולים גדולים משבעים מדינות.

הורה המלך לעשות כן, והביאו לאותו בית את מבוקשו. לאחר מכן הכניס לשם רבינו סעדיה תרנגול אחד קטן שהביאו עמו, ואחר נעלו את הבית למשך שלושה ימים, כשהמלך ורבינו סעדיה מבטיחים לשוב ולראות את אשר יקרה בעוד שלושה ימים. טבעם של התרנגולים הוא, כי אם באים הם כל אחד ממקום אחר, הרי הם נלחמים אחד בשני, וזכרוני בילדותי בחול כשהיו מביאים תרנגולים לכפרות מהכפרים הסמוכים היו מצאים בבוקר כמה וכמה פגרים מהם, כי כשהם מגיעים ממקומות שונים הם מנקרים אחד לשני את המוח.

כשחזרו, לאחר שלושה ימים, ראו איך שכל התרנגולים הרגו אחד את השני, והתרנגול הגדול ביותר היה גוסס ונוטה למות, והתרנגול הקטן - אותו הביא רבינו סעדיה - הטמין את ראשו בעפר הארץ, והיה מרים את ראשו תמיד לראות את המתרחש, וכשראה שהגדול שבהם כבר גוסס, מיד דילג ממקומו וניקר את מוחו תוך כדי שהוא צועק בתרועת ניצחון 'קוקוריקו'. 'כדבר הזה יהיה לעתיד לבא - אמר רבינו סעדיה למלך - שהקב"ה יסכסך את כל האומות ביניהם ויהרגו אחד את השני, ובני ישראל יטמינו את ראשם בקרקע, וכשימותו כולם, תרום קרנם, וישלטו על כל העולם.

וכעניין מעשה זה מצאתי בילקוט שמעוני על מגילת אסתר ד' א. רמז תתרי"ו) עה"פ ומרדכי ידע את כל אשר נעשה, וז"ל: 'שנתקיים החלום שחלם בשנה השנית למלך אחשוורוש וירא בחלום והנה רעש ורעד חזק מאד וקול בהלה על פני כל הארץ ופחד ורעד על כל יושביה, וייסעו שני תנינים גדולים זה לקראת זה למלחמה וירוצו לקולם כל הארץ, והנה ביניהם גוי אחד קטן ויקומו כל הגויים על גוי קטן לאבד זכרו מן הארץ, והנה היום הוא יום חשך וערפל לכל העולם ויצר לגוי הקטן מאד ויצעק אל ה', והתנינים נלחמים באכזריות חמה, וירא מרדכי והנה מעין אחד עובר בין שתי התנינים ויפריד בין שניהם, מן המלחמה אשר היו נלחמים, ויגדל המעיין והי נלחל שוטף כשטף הים הגדול, הולך ושוטף על כל הארץ, ויזרח השמש ויך על כל העולם, ויתרומם הגוי הקטן ונעשה שלום ואמת בכל הארץ' עכ"ל.

וראים אנו איך שבדברי המדרש האלה רמזים את כל מה שמתרחש בימינו. ומה שייך דבר זה לפורים, אלא כי בעזרת ה' יתברך אומות העולם יהרגו אחד את השני, כמובא בזוה"ק (תיק"ו) כא (ח): ד'יצטבע ימא (= צבע הים יצבע) מדם הרוגיהם. ואמרת רמז על כך, כי על כן נקרא הים שעל יד מדינת הודו בשם 'הים האדום', ואין לזה פשר, דהרי הים, צבעו כחול או ירוק, ולא מצינו ים אדום. אלא כי עיקר המלחמות יהיו בבצרה כמ"ש (ישעיה ל"ד) זבח לה' בבצרה, והוא בגבול בבל ופרס, ומובא בתרגום יונתן (בראשית ט"ו) '...דא היא פרס דעתידא למיפל ולית ליה זקיפא ומתמן עתידין למיסק עמא בית ישראל' (= זו היא פרס שעתידה ליפול ואין לה תקומה, ומשם עתידיים לעלות עם בית ישראל), ולכן על שם שעתידי הים הוא להיות בצבע אדום מדמן של אומות העולם, נקרא בשם 'הים האדום'.

מרכז מוסדות שומרי אמונים בארץ"ק
מיטת ועוד יושב ודחיק מלך חזק וחסד רע * משאת נבזי מן האם הישיבה שליט"א
קריית שומרי אמונים עיר"ק ירושלים תובב"א

מזל"א טבא ומדיא יאה
בעיני דחזוונא, נשג צא ומכא, קדם רב פעלא, היה ירדינו הנכבד ותעלה האי נבזי יקרא, אשר בצדקה וחסד ספי שמו לזרעה, קרוב כל בני הקהילה, זמן רב שעמד לטמן סמכותיו הקדושים, בשליחותו של אותו וקן ביק מן רבינו קודש הקדשים, איש חיל ורב פעלים, נדעו משעתי משעתי דעולתם, מפני ספקים ומגלות ופנינים, איש האשכולות ורב תועם, וז' הרעיון בחכמה ודעת 'איש אמונים' מוכתר בכל מידה ופעלה, כשמן הטוב שמו יעלה,

היה ירדינו הנכבד חיקר מאוד נעלה
הרה"ח ר' אהרן קליירס שליט"א
מחשבו מתפללי בית מדרשינו ואב"י בקרייתינו המעטירה בעיר"ק
לנגל השמחה השמחה בארשת אהלו חולת הנחה מנ"ס ומשט"פ

נביכו בשם כל קהלא, בני הייכלא, אשר שלטונו בני החביבים, יחידא רעוא מן קדם שמיא, שיובה הוא וביב לרוות מסכה ומכל יביב' רב תענוגות רוח וקדושת, וזויה רבה ששלשת, כפולה ומסופלת, שונו חלת מיל סעליא, וז' כמולא חלאל, בני בחיב, חיי ארוכי, ומזוני רחוי, כל בחיבה מעיר פירחיו, ויחיה תפארת בנים כמיריה נזושה, מתוך הרחבת הדעת נחת וקדושה, אשר ועושר מנת הלכסם לעולמים, וארץ ימים כנוג ונעמיים חיים וקיימים.

בברכת אהים נאמנה
רבנו ותלמידיהו"ן / הנהלת המוסדות

ב"המ"ד הגדול קריית שומרי אמונים
יש ויחיק מלך חזק וחסד רע * משאת נבזי מן האם הישיבה שליט"א
עיר"ק ירושלים תובב"א

דורות ישרים ומבורכים
ברכת מזל"א טבא ונבזי יאה נשג מעומקא דליבא למעלה כבוד ירדינו הנכבד והנעלה, האי נבזי יקרא ומפואר כפי כל בתורה עבודה יר"ש וחסידות, וכתר שמו הטוב ע"ג יעולה, המנומס ומוכתר בכל מידה נכונה וחשובה, ה"ה

הרה"ח ר' שמואל קליירס שליט"א
מחשבו מתפללי בית מדרשינו
ומפארי תשיב קרייתינו המעטירה
לנגל השמחה השמחה בארשת אהלו
שמחה חולת הנחה מנ"ס ומשט"פ

יאה רעוא מן קדם שמיא שיובה הוא וביב לרוות מסנה ומכל יביב' רב תענוגות רוח ועושר ואורך ימים ושנות חיים בטוב ונעמיים בבריות גופא והרחבת הדעת.

בברכת אהים נאמנה
הנבאים מתפללי ב"המ"ד

הנהלת מרכז מוסדותינו הק' וקרייתינו המעטירה מברכים
מעומק הלב את ידידנו הנכבדים אשר השמחה שרויה במעונם
הגאון רבי יוסף געלדענהלער שליט"א ר"י עדת ישורון וגאב"ד פילידעלפא לנישואי הנכד

הרה"ח ר' אריה לייב געלדענהלער שליט"א מאנסי לנישואי הבן
הרה"ח ר' שמואל קליירס שליט"א קריית שו"א להולדת הנניח
הרה"ח ר' אהרן קליירס שליט"א קריית שו"א להולדת הנכדה
הרה"ח ר' מאיר שייף הי"ו ירושלים לנישואי הבן
הרה"ח ר' אברהם מנדלסון הי"ו קריית שו"א להולדת הבת
החתן הבה"ח יואל געלדענהלער הי"ו לנישואיו
החתן הבה"ח אלעזר שייף הי"ו תלמיד ישיבתנו הק' לנישואיו

יאה רעוא שיוכו לרוות הרבה תענוג ונחת רוח דקדושה
מתוך אושר ועושר בבריות גופא כהדרכתו הטהורה של
רבינו הקדוש זיע"א לתפארת בית "שומרי אמונים"